

Datum

2026-08-12

Adress

Diarienummer

GYVF-2026-1000

Yttrande

Till

Kommunstyrelsen

**Beslut KF 2026-02-26 §31 Uppdrag budget 2023 -
Utifrån nuvarande modell för uppräknig för
demografieffekter och compensation för pris och lön
utreda möjligheter för en mer ändamålsenlig
styrning
STK-2023-141**

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden föreslås besluta att lämna följande yttrande:

Sammanfattning

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har fått möjlighet att yttra sig över stadskontorets rapport Efterfrågan inom ej obligatorisk pedagogisk verksamhet. Rapporten avser utredningsuppdrag om huruvida efterfrågan inom ej obligatorisk pedagogisk verksamhet (inklusive vuxenutbildning) kan och bör beaktas vid beräkning av demografieffekt för justering av kommunbidragsramarna för förskolenämnden, grundskolenämnden och gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden. Rapporten samt nämndernas remissvar kommer inte att bli föremål för ett separat ärende i kommunstyrelsen utan kommer att ligga till grund för eventuella förändringar som stadskontoret föreslår kommunstyrelsens budgetberedning inför budget 2027.

Nämnden välkomnar ambitionen att utveckla en modell för demografijustering som bidrar till en mer ändamålsenlig resursfördelning. Nämnden bedömer samtidigt att stadskontorets rapport innehåller flera brister som behöver hanteras innan beslut kan fattas om förändringar av ersättningsmodellen eller om en kommunbidragsjustering.

Nämnden betonar att processen för framtagandet av rapporten inte har varit tillräckligt transparent och bedömer att analysen i begränsad omfattning beaktar verksamhetens styrlogik, kvalitetsutveckling och ekonomiska förutsättningar.

Nämnden föreslår att kommunstyrelsen återremitterar rapporten för fortsatt utredning i nära samverkan med berörda skolenämnder och att föreliggande rapport inte ligger till

grund för beslut om förändrad demografijustering eller kommunbidragsjustering inför budget 2027.

Yttrande

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden välkomnar ambitionen att utveckla en modell för demografijustering som bidrar till en mer ändamålsenlig resursfördelning. Nämnden bedömer samtidigt att stadskontorets rapport innehåller flera brister som behöver hanteras innan beslut kan fattas om förändringar av ersättningsmodellen eller om en kommunbidragsjustering. Nämnden anser att processen för framtagandet av rapporten inte har varit tillräckligt transparent och bedömer att analysen i begränsad omfattning beaktar verksamhetens styrlogik, kvalitetsutveckling och ekonomiska förutsättningar. Modellen är även framtagen utan hänsyn till programpriser, elevernas förutsättningar eller politiska ambitioner. Vidare ska nämndens samtliga verksamheter, inklusive vuxenutbildning, beaktas i analysen för en korrekt bedömning av nämndens samlade överskott. Detta gör att modellen och förslag till korrigering blir svår att bemöta.

Nämndens ekonomiska situation

Stadskontorets analys utgår från att gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden haft genomsnittliga överskott om cirka 94 mnkr per år under perioden 2018–2025.

Analys av nämndens ekonomiska resultat behöver inkludera samtliga verksamheter, riktade statsbidrag, EU-medel, fondfinansiering och tillfälliga kommunbidrag. De riktade statsbidragen har ökat från 84 mnkr år 2018 till 168 mnkr år 2025 för nämndens samlade verksamheter. För verksamheter avseende åldersgruppen 16–19 år har motsvarande ökning varit från 36 mnkr till 53 mnkr. EU-bidrag och fondmedel har under samma period ökat från 5,3 mnkr till 7,4 mnkr. Dessa förutsättningar beaktas inte i tillräcklig utsträckning i rapportens analys av nämndens ekonomiska överskott.

Eftersom riktade statsbidrag, EU-medel, fondfinansiering samt tillfälliga tilläggsanslag är tidsbegränsade och föränderliga, kan de inte betraktas som varaktiga intäkter. Det finns dessutom ingen garanti för att en ansökan om externa medel leder till beviljad finansiering. För att säkerställa att nämnden kan fullgöra sina lagstadgade uppdrag och upprätthålla en stabil verksamhet planeras budgeten därför med tillförsiktig bedömning gällande vilka tillfälliga externa bidrag som kommer beviljas. Om sådana medel därefter tilldelas ersätts kommunala bidrag med extern finansiering, vilket kan ge upphov till budgetmässiga överskott.

Nämnden vill framhålla att denna period även innefattar pandemiåren då verksamheten erhöll statliga förstärkningar för att hantera extraordinära förutsättningar. Delar av dessa medel kunde inte fullt ut användas för sina avsedda

ändamål, dels på grund av uteblivna merkostnader, dels till följd av sena beslut och utbetalningar.

Nämnden påverkas utöver variationer i statsbidrag av samverkansavtalet med 38 kommuner, förändringar hos fristående huvudmän samt förändringar i interkommunala ersättningar. Den politiska styrgruppen för samverkansområdet har dessutom haft som inriktningsbeslut att inte öka programpriser inom samverkansområdet.

Nämnden delar inte stadskontorets bedömning att överskotten i sig skulle indikera brister i den ekonomiska hushållningen. Under perioden 2022–2025 har nämndens nettokostnad per elev i gymnasieskolan, ökat med 8,5 procent. Detta kan jämföras med riksgenomsnittet på 10,2 procent. Verksamheten bedrivs med god kvalitet och med kostnadseffektivitet jämfört med riket.

Nämndens resurser används strategiskt för att stärka elevernas måluppfyllelse, trygghet och hälsa. Verksamheten visar på goda resultat och en positiv förflyttning. Antalet gymnasieelever som går ut med examen har ökat från drygt 1430 elever läsår 22/23 till cirka 1710 elever läsår 25/26. Genomströmning inom fyra år för elever inom introduktionsprogrammen har ökat från 17,4 procent läsår 22/23 till 19,7 procent läsår 24/25 och genomströmningen inom gymnasieskolan inom fyra år har gått från 66% 2022 till 72% 2025.

Sammantaget visar detta på en god ekonomisk hushållning och en effektiv resursanvändning. Resultaten stärker bilden av nämndens förmåga att kombinera ekonomisk hushållning med strategiska satsningar som stärker verksamhetens kvalitet och elevernas förutsättningar att nå goda resultat.

Bedömning av förslag avseende efterfrågan

År 2025 gick 93% av befolkningen i åldern 16–18 år i gymnasieskola. För gruppen 19-åringar i gymnasieskola är andelen 21%. Andelen har minskat över tid då genomströmningen på tre år har ökat.

Nämnden konstaterar att den nuvarande demografimodellen redan innehåller en indirekt efterfrågefaktor genom att snittkostnaden beräknas utifrån hela befolkningen i åldersgruppen 16–19 år och inte på faktiskt antal elever i nämndens verksamheter i åldersgruppen 16–19 år. Om en faktor för efterfrågan tillkommer i demografimodellen utan revidering till den faktiska snittkostnader riskerar modellen att skapa ett ytterligare effektiviseringskrav för gymnasieverksamheten och KAA.

Vid en jämförelse mellan de två förslagna alternativen är skillnaden marginell (vid konstant efterfråga: alternativ 1: 84,9% och alternativ 2: 84,6 %). Båda alternativen har samma grundläggande problem. Förändringar i efterfrågan får genomslag först efter

två år. Om efterfrågan ökar samtidigt som befolkningen minskar skapas ett finansieringsgap eftersom resurstilldelningen inte följer det faktiska elevantalet. Omvänt leder minskad efterfrågan i kombination med växande befolkning till överfinansiering som följd till eftersläpningen. Eftersläpningen förstärks dessutom när utfallet avviker från befolkningsprognoserna. Nämnden bedömer därför att modellen riskerar att inte uppfylla målet om en mer ändamålsenlig styrning.

Förutsättningar som inte beaktas i rapporten

Nämnden bedömer att rapporten i alltför liten utsträckning beaktar de faktorer som styr kostnadsutvecklingen inom gymnasieverksamheten. Under de senaste åren har nämnden öppnat tre nya gymnasieskolor, ökat genomströmningen och genomfört betydande kvalitetssatsningar. Samtidigt har Skolverkets rekommendationer om utbyggnad av yrkesutbildningar och nationella reformer medfört ökade kostnader, exempelvis lagkrav på skolbibliotek. Därutöver föreligger ytterligare resurskrävande reformer inom utbildningssektorn exempelvis nytt betygssystem samt reglering av lärares arbetstid.

Vidare är målgruppen 16–19 år heterogen och innehåller elever med olika stödbehov. Trots att andelen elever inom introduktionsprogram minskat har det faktiska antalet elever ökat över tid. Även den anpassade gymnasieskolan har byggts ut. Programpriserna inom flera utbildningar har ökat betydligt som följd av ökade krav på individanpassning, mindre undervisningsgrupper, specialiserade lokaler och förstärkta stödinsatser. Dessa kvalitets- och kostnadsdrivande faktorer återfinns inte i stadskontorets analys.

Gymnasieskolans planeringsförutsättningar påverkas dessutom av samverkansområdet med 38 kommuner, förändringar hos fristående huvudmän, variationer i statsbidrag samt förändringar i interkommunala ersättningar. Därtill planerar nämnden för nya skolenheter som utgår från samnyttjande av lokaler och synergier mellan gymnasieskola, vuxenutbildning och yrkeshögskola. Det innebär att det är svårt att bedöma gymnasieskolans efterfrågan isolerat, eftersom verksamheternas lokal- och resursbehov är nära sammanlänkade. Sammantaget gör nämnda faktorer verksamheten betydligt mer komplex än vad som framgår av rapportens analys.

Engångsjustering av kommunbidrag

Rapporten föreslår en engångsjustering av kommunbidraget med 26,1 mnkr. Enligt rapporten har nämnden haft cirka 250 individer färre i verksamheten sedan 2016 än vad man fått i tilldelning via demografieffektsberäkningen. Analysen tar inte hänsyn till att nämndens överskott årligen återförts till staden.

Tilldelat kommunbidrag för elever 16–19 år ger ett överskott på 9,4 mnkr år 2025 jämfört med faktiska kostnader för elever 16–19 år. Diskrepansen mellan

Därför anser nämnden att en engångsjustering av kommunbidraget inte kan beslutas på föreliggande rapport. En sådan justering bör inte genomföras innan en samlad analys av nämndens samtliga verksamheter och ekonomi har genomförts. En reducering av kommunbidraget för åldersgruppen 16–19 år riskerar att skapa ett effektiviseringskrav inom gymnasieskolan och KAA.

Nämnden bedömer att rapportens analys underskattar betydelsen av statsbidrag, externa finansieringskällor, interkommunala ersättningar, kostnadsutveckling per elev samt kvalitets- och omvärldsfaktorer som påverkar verksamheternas ekonomiska förutsättningar. Analysen är därför inte tillräckligt heltäckande för att ligga till grund för förändringar i stadens resursfördelningsmodell.

Nämnden föreslår därför att kommunstyrelsen återremitterar rapporten för fortsatt utredning i nära samverkan med berörda skolnämnder och att föreliggande rapport inte ligger till grund för beslut om förändrad demografijustering eller kommunbidragsjustering inför budget 2027.

Förvaltningsdirektör Anneli Schwartz